

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

УДК 343.93

DOI <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2019-4-22>**Н. Г. Маслоva**кандидат юридичних наук, докторант
Харківського національного університету внутрішніх справ

СИСТЕМА ТАКТИЧНИХ ЗАХОДІВ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНОМУ РАДИКАЛІЗМУ

Статтю присвячено розкриттю змісту тактики протидії кримінальному радикалізму як системи заходів, спрямованих на запобігання злочинам радикального спрямування для досягнення стратегічної мети мінімізації злочинних проявів у суспільстві. Запропонована відповідна класифікація тактичних заходів, що враховує їх особливості, рівень, спрямованість, час, характер та функції, суб'єктів застосування, а також встановлене їх співвідношення та взаємозв'язок один з одним у системі протидії кримінальному радикалізму. Так, за змістом ці заходи поділено на такі групи: інформаційно-аналітичні, організаційні, навчально-освітні, науково-дослідні, технічні, медичні, економічні, фінансові, міжнародно-правові, контрольні, правотворчі, кримінально-правові та ін. За формою тактичні заходи протидії бувають врегульовані та не врегульовані законом. За рівнем тактичні заходи поділяються на міжнародні, загальносоціальні, спеціальні й індивідуальні. За суб'єктом застосування вони диференціюються на здійснювані спеціально створеними органами та організаціями, медичними установами, правотворчими органами, правоохоронними органами, виконавчими державними органами, крім правоохоронних, громадськими формуваннями й іншими організаціями. За функціями тактичні заходи протидії злочинності поділено на предметні й методичні. Запобіжні заходи є предметними, науково-освітніми й організаційними – методичними, а контрольні, медичні, правові, економічні та фінансові можуть виконувати функції як предметних, так і методичних заходів. За часом здійснення заходи диференціюються на заходи ранньої, безпосередньої й поступової профілактики, за рівнем поділяються на міжнародні, державні й регіональні і за характером – на заходи-сигнали й заходи-дії.

Ключові слова: тактика, протидія, система, заходи, кримінальний радикалізм, злочин радикального спрямування.

Постановка проблеми. Перед Україною постає складне завдання подолання негативних наслідків соціально-економічних та політичних потрясінь, які відбуваються в країні протягом останнього десятиліття. Одними з найнебезпечніших у цьому сенсі є погіршення стану злочинності в країні, підвищення її рівня, зміна структури та спрямування злочинних посягань, поширення злочинів радикального змісту, збільшення витрат держави на мінімізацію шкідливих наслідків. Тому в рамках протидії кримінальному радикалізму необхідно обрати найбільш якісну та ефективну тактику, визначити дієві засоби, прийоми, способи, які б могли чинити ефективну протидію злочинам радикального спрямування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Деякі аспекти досліджуваної проблематики досить активно розробляються як вітчизняними, так і зарубіжними вченими, серед яких варто виділити таких, як О.М. Бандурка, В.В. Голіна, Л.М. Давиденко, А.П. Закалюк, О.М. Литвак, О.М. Литвинов, А.А. Музика, Н.О. Ярмиш та ін.

Метою статті є конкретизоване розкриття змісту тактики протидії кримінальному радикалізму як системи відповідних заходів, що потребує відповідної класифікації у зв'язку з їх чисельністю, різноплановістю, різномірністю та взаємопроникненням. Така класифікація дасть змогу, зокрема, визначити ступінь значущості кожного заходу і, відповідно, черговість, пріоритетність впровадження в практику.

Виклад основного матеріалу. З огляду на наявні у кримінологічній науці підходи [1, с. 116–118; 2, с. 39; 3, с. 29–31; 4, с. 279], для оптимально повного й різнобічного уявлення про систему тактичних заходів протидії кримінальному радикалізму важливо класифікувати їх за такими підставами: спрямованістю (змістом), формою, рівнем, суб'єктом застосування, часом, масштабом дії, характером і функціями.

За змістом ці заходи можуть бути поділені на такі групи: інформаційно-аналітичні, організаційні, навчально-освітні, науково-дослідні, технічні, економічні, фінансові, міжнародно-правові, контрольні, правотворчі, кримінально-правові та інші.

Інформаційно-аналітичні – це, зокрема, заходи щодо організації та реалізації комплексної системи збору й оцінювання даних про кримінально радикальні настрої в країні, включно з різними соціальними групами населення, оцінювання ступеня конфліктогенності в суспільстві та озброєності населення на державному й регіональному рівнях і виявлення груп населення підвищеного ризику до радикальних дій [5, с. 17–22].

Організаційні заходи полягають у створенні органів та організацій, покликаних здійснювати реалізацію державної політики з запобігання неконтрольованого розповсюдження зброї серед населення, створення незаконних озброєних та воєнізованих формувань, розробки та підтримки проектів розвитку правоохоронних органів, визначення напрямів програм і практики боротьби з кримінальним радикалізмом. Організаційними заходами є, зокрема, такі, як ухвалення й реалізація національних і регіональних програм запобігання кримінальному радикалізму; підготовка окремих служб правоохоронних органів на виявлення та встановлення учасників незаконних озброєних формувань; організація обліку громадських організацій військового спрямування, організація контролю за виробництвом, зберіганням, ремонтом, збутом вогнепальної зброї та вибухових речовин, їх переміщення через державний кордон тощо [6, с. 210–217].

До *навчально-освітніх* належать заходи з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців у правоохоронних структурах, органах державної влади та місцевого самоврядування та інших структурах, діяльність яких пов'язана із запобіганням формуванню в окремих суспільних групах радикальних настроїв, їх усунення та припинення.

Науково-дослідні – це заходи, які полягають в аналізі показників кримінального радикалізму, виробленні науково обґрунтованих рекомендацій щодо його подолання, створенні й функціонуванні спеціальних програм наукових досліджень із питань кримінального радикалізму і визначенні нових методів його попередження [7, с. 201–210].

З *технічних* варто виділити заходи з удосконалення напрямів боротьби з незаконним обігом зброї та вибухових речовин, виявлення каналів збуту та місць їх зберігання, пошук нових можливостей щодо посилення контролю за обігом зброї та вибухових речовин.

До зазначених заходів також варто зарахувати підвищення технічного оснащення спеціальних органів, діяльність яких спрямована на розкриття, затримання та притягнення до відповідальності учасників незаконних формувань радикального спрямування. Враховуючи складність завдань правоохоронних органів із виявлення та розкриття діяльності осіб радикального спрямування, їх спеціальну підготовку, навички з укриття своєї злочинної діяльності, сучасна технічна оснащеність цих органів є першочерговим напрямом у питаннях реалізації тактики протидії кримінальному радикалізму.

Яскравий приклад протидії злочинності із застосуванням технічних можливостей наведено в дисертаційному дослідженні Р.С. Веприцького. У громадських місцях м. Харкова (у дворах, на перехрестях вулиць, у скверах, у під'їздах багатоквартирних будинків), там, де було встановлено відеоспостереження (понад 200 приладів), були вивішені для загального інформування таблички, що ця територія чи об'єкт перебуває під відеоспостереженням [8, с. 291]. Позитивний результат цієї роботи проявився не лише у затриманні зловмисників, а й у припиненні порушень громадського порядку.

Економічні – це заходи з фінансування різних програм і проектів по боротьбі з кримінальним радикалізмом, заохочення формування громадських організацій, спрямованих на досягнення суспільно-корисних цілей, у тому числі на задоволення потреб окремих категорій населення, залучення різних груп населення до зазначених організацій, в тому числі неповнолітніх.

Фінансовими є заходи, спрямовані ускладнити, мінімізувати можливості радикальних груп із фінансування своєї діяльності як шляхом отримання коштів від фізичних та юридичних осіб, так і легалізації доходів, здобутих своєю

злочинною діяльністю. Важливо зазначити, що нині міжнародним співтовариством визнано, що такі заходи є найбільш ефективними й раціональними, бо грошові та фінансові операції з фінансування діяльності радикальних груп, закупівлі обладнання та зброї, є найбільш уразливим місцем злочинців. У зв'язку з цим Комітет по банківській діяльності та банківському нагляду ЄС ще у 1998 р. прийняв заяву про запобігання злочинному використанню банківської системи з метою відмивання коштів, фінансування незаконних формувань, що вимагає підвищеної уваги міжнародного банківського співтовариства, особливо в питанні ідентифікації клієнтів, а також посилення співпраці з юридичними та поліцейськими інститутами для запобігання зазначеним діям [9].

Багато країн прийняло ці рекомендації щодо діяльності своїх фінансових систем як принципи своєї державної політики. Відповідно до рішення глав держав та урядів семи провідних індустріальних країн і Голови Єврокомісії у 1999 р. була заснована Спеціальна оперативна група з фінансових питань, яка виробила 40 рекомендацій, провела аналіз світових фінансових потоків, банківських і фінансових систем та методів відмивання грошових коштів, виявила слабкі ланки та здійснила низку інших заходів. Усі держави – члени цієї групи і низка інших держав (відповідно до її рекомендацій) оголосили, що вважають участь у відмиванні грошей кримінальним злочином та організують необхідні спецслужби для розслідування сигналів про підозрілі операції, що надходять від підрозділів фінансової системи [9].

Серед *міжнародно-правових* заходів – заходи щодо взаємної правової підтримки держав у боротьбі з кримінальним радикалізмом, незаконними формуваннями, в тому числі військовими, полегшення екстрадиції, зміцнення співробітництва та міжнародних дій у боротьбі з зазначеними явищами, а також міжнародної системи контролю за незаконним обігом зброї та вибухових речовин [10].

Різноманітні *контрольні* заходи протидії кримінальному радикалізму передбачають контроль за такими сферами: незаконним виробництвом, зберіганням, збутом та перевезенням

зброї та вибухових речовин, їх придбанням, контролем за виробництвом зброї та її зберіганням у спеціально призначених містах; супроводженням діяльності громадських організацій радикального типу тощо.

Серед *правотворчих* заходів варто зазначити ухвалення ефективного законодавства з протидії кримінальному радикалізму, а також узгодження національного законодавства з конвенціями із зазначеної проблематики¹.

Кримінально-правові заходи – це заходи кримінальної відповідальності за прояви кримінального радикалізму, а також інші суспільно небезпечні діяння, пов'язані з зазначеним явищем. Ці заходи охоплюють як покарання за вказані злочини, так й інші заходи кримінально-правового впливу, в тому числі звільнення окремих учасників радикальних груп у разі позитивної посткримінальної поведінки.

До *інших* заходів належать посилення судової та правової систем, кримінально-процесуальні, адміністративні, пенітенціарні, постпенітенціарні, митні, освітні та інші заходи.

За таким критерієм класифікації, як *форма*, тактичні заходи протидії кримінальному радикалізму поділяються на дві групи: врегульовані та не врегульовані законом.

До першої групи належать такі заходи: примусово-виховні, репресивні та запобіжно-репресивні, ті, що забезпечують активну участь громадян у боротьбі зі злочинами та правопорушеннями, процесуальні й організаційно-управлінські.

Примусово-виховними є, зокрема, заходи щодо обмеження дієздатності громадян, що потребують надання психіатричної допомоги, проявляють агресію щодо оточуючих, у тому числі вчиняють домашнє насильство, зловживають алкогольними напоями та наркотичними засобами, застосування дисциплінарних стягнень за порушення трудової дисципліни тощо [11, с. 93–99].

Групу репресивних і запобіжно-репресивних заходів становлять заходи, спрямовані на реалізацію норм Кримінального кодексу України, що забезпечують завдання запобігання злочинності (не прямо, але під час вирішення інших завдань кримінального провадження). До таких заходів належать, наприклад, попередження заявника про відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину (ст. 383 КК України), свідка або потерпілого – про відповідальність за надання завідомо неправдивого показання (ст. 384 КК України), свідка – за відмову від давання показань (ст. 385 КК Укра-

¹ Так, протягом 10 років Верховна Рада України не може прийняти закони «Про парламентську опозицію», «Про порядок проведення масових заходів», «Про дії органів внутрішніх справ при виникненні групових порушень громадського порядку та громадської безпеки».

їни). До цієї групи належать також заходи, що зобов'язують громадян з'являтися за викликом посадових осіб окремих суб'єктів протидії злочинності для здійснення певних процесуальних дій [12], проведення профілактичної бесіди, здійснення іншого правомірного впливу (наприклад, відповідно до Закону України «Про прокуратуру» прокурор має право викликати посадових осіб і громадян, а також вимагати від них усних або письмових пояснень).

Заходи, що забезпечують активну участь громадян у боротьбі зі злочинами та правопорушеннями, представлено необхідною обороною та крайньою необхідністю, регламентованими, відповідно, ст.ст. 36 і 39 КК України. Стосовно боротьби зі злочинами, пов'язаними з кримінальним радикалізмом, можна, наприклад, визнати необхідною обороною заподіяння фізичної шкоди особі, дії якої спрямовані на заподіяння шкоди громадській безпеці, громадському порядку, життю та здоров'ю людей, а крайньою необхідністю – заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам (недоторканості приватного життя, власності, безпеці) з метою викриття дій радикалів або відвернення загрози заподіяння шкоди внаслідок їхніх дій.

Важливими в цьому напрямі є також кримінально-правові заходи, що стимулюють позитивну кримінально-правову поведінку, а також спрямовані на обмеження незаконної діяльності юридичних осіб радикального спрямування. Так, ч. 6 ст. 260 КК України передбачає звільнення від кримінальної відповідальності особи за створення або участь у діяльності незаконних військових або збройних формувань, якщо вона добровільно вийшла з такого формування і повідомила про його існування органи державної влади чи органи місцевого самоврядування, а відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 96-3 КК України підставами для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру є вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи злочину, передбаченого ст. 260 КК України.

Процесуальними є заходи:

– адміністративно-процесуальні, які регламентуються нормами про провадження у справах про адміністративні правопорушення;

– кримінально-процесуальні, передбачені нормами про порядок розслідування й судовий розгляд кримінальних проваджень про будь-які злочини, зокрема пов'язані кримінальним радикалізмом.

Специфічну групу становлять заходи, що покладають на правоохоронні органи обов'язок із забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства [13]. Автономну сукупність утворюють тактичні засоби, застосовувані в межах кримінально-процесуального закону під час провадження у справі та спрямовані на запобігання або припинення відповідних форм поведінки або дій. До них належать слідчі дії, пошукові заходи та криміналістичні операції профілактичної спрямованості, суб'єктами реалізації яких виступають слідчі, дізнавачі тощо. Змістовною формою цих заходів є постанови про проведення слідчих дій, протоколи слідчих дій, погоджені плани проведення слідчих дій та оперативно-розшукових заходів. Профілактичні заходи цієї групи спрямовані на запобігання та припинення дії окремих криміногенних факторів, які потрапили в орбіту досудового розслідування.

До *організаційно-управлінських* належать заходи, регламентовані адміністративно-правовими нормами, а також іншими нормативними актами, що охоплюють положення: про організацію в загальному вигляді системи органів та установ, функціями яких є боротьба зі злочинами, пов'язаними з кримінальним радикалізмом; про облік осіб, схильних до скоєння зазначеної групи злочинів; про взаємодію між відомствами з питань боротьби з незаконними збройними, військовими та злочинними угрупованнями. Так, чинне законодавство містить норми, що регламентують особливий порядок ухвалення рішень про застосування заходів впливу і про завершення такого впливу. Згідно зі ст. 14 Закону України «Про психіатричну допомогу» особа, яка страждає на психічний розлад, може бути примусово госпіталізована до закладу з надання психіатричної допомоги без її усвідомленої письмової згоди або без письмової згоди її законного представника, якщо її обстеження або лікування можливі лише в стаціонарних умовах, та при встановленні в особи тяжкого психічного розладу, внаслідок чого вона вчиняє чи виявляє реальні наміри вчинити дії, що становлять собою безпосередню небезпеку для неї чи оточуючих [14].

До організаційних заходів також належать, наприклад, заходи дисциплінарного впливу на співробітника підприємства, установи або організації в разі невиконання ним вимог посадової особи правоохоронного органу про недопустимість певних дій, а також заходи із забезпечення виховного впливу на особу в колективі.

Організаційні заходи, зрештою, спрямовані на створення відповідних умов для здійснення інших тактичних заходів на цьому рівні.

Другу групу становлять заходи, не передбачені в законах або інших нормативних актах: організаційні, освітні, технічні, а також не пов'язані з примусом запобіжні й інші заходи.

За *рівнем* тактичні заходи протидії кримінальному радикалізму можна поділити на чотири групи: міжнародні, загальносоціальні, спеціальні та індивідуальні.

До заходів міжнародного рівня належать усім добре відомі й доволі поширені дії, що відбуваються у міжнародному масштабі за участю різних держав, причому не лише тих, які доєдналися до міжнародних договорів або конвенцій, ратифікувавши їх. Такими заходами можуть бути будь-які з раніше перерахованих заходів: інформаційно-аналітичні, організаційні, навчально-освітні, науково-дослідні, технічні, економічні, фінансові, запобіжні, контрольні, правотворчі та інші.

Загальносоціальні – це заходи, що застосовуються в загальнодержавному масштабі, розраховані на вплив на суспільство загалом, зокрема пов'язані із задоволенням економічних, політичних, морально-духовних, культурно- побутових та інших потреб населення. До них належать заходи соціальної підтримки незахищених верств населення, соціальна та реабілітаційна допомога ветеранам та учасникам антитерористичних операцій, попереджувальні та інші заходи соціальної підтримки, а також організаційно-управлінські, економічні, медичні, культурно-просвітницькі, спортивно-масові та інші заходи.

Спеціальними є заходи, спрямовані саме на подолання кримінального радикалізму, що полягають у впливі, з одного боку, на певні види антигромадської діяльності, пов'язаної з радикальними проявами, а з іншого – на ті чи інші категорії осіб, схильних до такої діяльності. Важливими в цьому напрямі є заходи, що здійснюються у правоохоронній діяльності щодо пропаганди політичного плюралізму, який виключає насильницьке протистояння між політичними опонентами, шкоди, яка заподіюється суспільству, людині внаслідок екстремістських, радикальних, терористичних дій, надання необхідної допомоги органам влади у вирішенні проблемних питань, які порушуються учасниками масових заходів чи акцій протесту. Вони реалізуються за такими напрямками: проведення бесід (із запрошенням на них представ-

ників органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, інших правоохоронних органів), читання лекцій у школах та інших навчальних закладах, по радіо й телебаченню, публікації у пресі; створення спеціальних освітніх програм, центрів допомоги тощо; лікування й реабілітація учасників бойових дій; формування, передання, аналіз та узагальнення інформації про незаконний обіг зброї, вибухових речовин, способи її доставлення в Україну з використанням різних транспортних засобів тощо; припинення контрабанди зброї та вибухових речовин спільними діями співробітників митниць і правоохоронних органів, що спеціалізуються на боротьбі з незаконним обігом зброї, прикордонних держав; контроль за виконанням законодавства створення та функціонування громадських та інших організацій, в тому числі військового типу; контроль за діяльністю приватних охоронних структур; забезпечення порядку під час проведення масових заходів, залучення громадськості на підставі чинного законодавства до забезпечення громадської безпеки та охорони, виявлення осіб схильних до скоєння правопорушень та злочинів із використанням зброї та вибухових речовин; створення перешкод відмиванню грошей та іншого майна, придбаних у результаті незаконної діяльності злочинних угруповань.

До індивідуальних належать тактичні заходи протидії кримінальному радикалізму, що застосовуються щодо конкретних осіб, які вчинили чи є схильними до вчинення злочинів або інших правопорушень, пов'язаних із криміналом; притягнення до кримінальної або адміністративної відповідальності осіб, які вчинили, відповідно, злочини або адміністративні правопорушення, пов'язані з проявами кримінального радикалізму; запобігання та припинення злочинів із боку осіб, які готуються до вчинення суспільно небезпечних діянь, пов'язаних із зазначеним явищем тощо.

Індивідуальними є також медичні, запобіжні, адміністративно-правові, кримінально-правові, кримінально-процесуальні та кримінально-виконавчі заходи.

За *суб'єктом застосування* тактичні заходи протидії кримінальному радикалізму диференціюються на здійснювані: спеціально створеними органами й організаціями; медичними установами; правотворчими органами; правоохоронними органами; виконавчими державними органами, крім правоохоронних; громадськими формуваннями; і ншими організаціями.

За *функціями* тактичні заходи протидії кримінальному радикалізму доцільно класифікувати, поділивши на предметні й методичні. До перших належать заходи, спрямовані на предмет впливу, тобто ті, що безпосередньо протидіють кримінальному радикалізму, а до других – заходи, що забезпечують механізм реалізації заходів першої групи, тобто сприяють подоланню крайніх проявів у суспільстві опосередковано. Запобіжні заходи є предметними, науково-освітні та організаційні – методичними, а контрольні, правові, економічні та фінансові можуть виконувати функції як предметних, так і методичних заходів.

За *часом* здійснення тактичні заходи протидії кримінальному радикалізму диференціюються на заходи ранньої, безпосередньої й поступової профілактики.

За *масштабом дії* тактичні заходи протидії кримінальному радикалізму поділяються на міжнародні, державні й регіональні.

Міжнародними є заходи, що здійснюються на міжнародному рівні. До них належить низка раніше названих спеціальних тактичних заходів протидії кримінальному радикалізму. Крім того, міжнародними є такі заходи, що здійснюються міжнародними органами й організаціями, як розробка модельних програм щодо попередження радикальних проявів у суспільстві, сприяння країнам у виконанні умов конвенцій по боротьбі з тероризмом, надання допомоги в узгодженні національного законодавства з конвенціями, підготовка фахівців у сфері боротьби з кримінальним радикалізмом для правоохоронних та інших органів різних держав, підтримка наукового розвитку країн-учасниць конвенцій, надання фінансової, технічної та іншої допомоги державам, які її потребують, для проведення й підвищення ефективності боротьби із зазначеними проявами, забезпечення доступу до міжнародної системи інформації про заходи протидії кримінальному радикалізму. Варто зазначити, що застосування міжнародних заходів в Україні зумовлено її прагненням до євроінтеграції, зокрема й у сфері спільної протидії крайнім, руйнівним проявам із боку окремих груп та радикально налаштованих осіб.

Державні заходи протидії кримінальному радикалізму – це заходи, що здійснюються на території всієї держави, а регіональні – на території регіону чи області. Як державні та регіональні використовуються або можуть бути використані будь-які з перерахованих раніше

загальних і спеціальних заходів протидії кримінальному радикалізму.

За *характером* тактичні заходи протидії кримінальному радикалізму поділяються на заходи-сигнали й заходи-дії. Заходи-сигнали являють собою інформацію, пропозиції й вимоги щодо необхідності цілеспрямованого впливу на криміногенні фактори. Натомість заходи-дії належать головним чином до правової або до культурно-виховної сфери (наприклад, участь правоохоронців у правовій освіті, навчанні та вихованні) [15, с. 57–58].

Висновки і пропозиції. Підбиваючи підсумки викладеного, варто звернути увагу на той факт, що система тактичних заходів протидії кримінальному радикалізму, як і аналогічний елемент стратегії, має складну структуру, здійснюється різними суб'єктами, на різних рівнях, у різних видах і формах, стосовно різних об'єктів, на ранній і безпосередній стадіях прояву злочинної поведінки та властивостей особи, що з очевидністю свідчить про однорідність вихідних сукупностей, а також їх інтеграцію в єдине поліфункціональне об'єднання. Необхідність забезпечення комплексності впливу на відповідні фактори кримінальному радикалізму зумовлюється тенденцією до взаємного проникнення різних видів і типів тактичних заходів його протидії на різні рівні базової діяльності. У результаті цього правоохоронній практиці і кожному конкретному випадку може бути рекомендований конкретний набір форм і прийомів організації та здійснення протидії кримінальному радикалізму, пов'язаний зі специфікою оперативно-службової діяльності на території обслуговування.

Переконані, що саме заходи протидії кримінальному радикалізму цього класу сприяють активному привнесенню в цю діяльність нових підходів до її організації та здійснення, постановці її на справжню наукову основу й забезпеченню реального випереджального характеру кримінологічного впливу.

Список використаної літератури:

1. Алексеев А.И. Криминология: курс лекций. Москва : Щит-М, 1999. 340 с.
2. Алексеев А.И., Герасимов С.И., Сухарев А.Я. Криминологическая профилактика: теория, опыт, проблемы : монография. Москва : НОРМА, 2001. 496 с.
3. Литвинов О.М. Сучасні проблеми управління профілактикою злочинів : монографія. Херсон : Олді-плюс, 2003. 312 с.

4. Филонов В.П. Состояние, причины преступности в Украине и её предупреждение : монография. Донецк : Донеччина, 1999. 640 с.
5. Бесчастний В.М. Напрями удосконалення інформаційного забезпечення у протидії злочинності. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2016. № 1. С. 17–22.
6. Корнякова Т. Організаційно-методичне забезпечення діяльності органів прокуратури щодо запобігання злочинам проти довікля. *Право України*. 2011. № 7. С. 210–217.
7. Логунова М., Пшеничнюк О. Наукове забезпечення процесу формування й реалізації державної політики в умовах модернізації українського суспільства. *Вісник Національної академії державного управління*. 2012. Вип. 4. С. 201–210.
8. Веприцький Р.С. Феноменологія злочинності в регіоні : монографія. Харків : Золота миля, 2014. 324 с.
9. Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism (MONEYVAL). URL: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/default_en.asp (дата звернення: 11.11.2019).
10. Україна в міжнародно-правових відносинах. *Боротьба із злочинністю та взаємна правова допомога* : збірник документів / упоряд.: В.Л. Чубарев, А.С. Мацько. Київ : Юрінком, 1996. Кн 1. 1178 с.
11. Бережной А.В., Бахтізін Г.В. Профілактичний облік осіб, які вживають наркотичні засоби або психотропні речовини без призначення лікаря : практичний посібник / відп. ред. канд. юрид. наук, доц. К.К. Афанасьєв; МВС України, Луган. акад. внутр. справ ім. 10-річчя незалежності України. Луганськ : РВВ ЛАВС, 2005. 144 с.
12. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Харків : Право, 2012. Т. 1 / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. 768 с.
13. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : Закон України № 3782-XII від 23.12.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12> (дата звернення: 11.11.2019).
14. Про психіатричну допомогу : Закон України № 1489-III від 22.02.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14> (дата звернення: 11.11.2019).
15. Давыденко Л.М., Давыденко М.Л., Литвинов А.Н. Противодействие преступности: вопросы теории и практики: курс лекций. Харків : Тимченко, 2009. 152 с.

Maslova N. H. System of tactical measures to counteract criminal radicalism

The article is devoted to the content of the criminal tactics combating radicalism as a system of measures to prevent crime radical direction to achieve the strategic goal of minimizing criminal acts in society. The proposed classification on tactical measures, taking into account their characteristics, level, direction, time, nature and functions, subjects of application, and established their relationship and connection with each other in combating the criminal system radicalism. Prevention of criminal radicalism at the individual level should include measures related to the identification of persons social and psychophysical characteristics of which, their behavior and way of life, unfavorable, criminogenic conditions of the environment and way of life; other long-term conditions with a high probability indicate propensity to commit crimes radical direction. It is proved that the system of tactical measures against criminal radicalism has a complex structure, carried out by different subjects, at different levels, in different types and forms, in relation to different objects, at the early and immediate stages of the manifestation of criminal behavior and individual characteristics and needs of complexity in solving tasks. The need for such an approach is driven by the tendency for the mutual penetration of different types and types of tactical counter-measures at different levels of baseline activity. For law enforcements practices in each case may recommend a specific set of forms and techniques of organization and counteraction to criminal radicalism related to the specifics of operational and service activities in the service area. The importance of criminal-legal and medical-rehabilitation measures in the system of tactical counteraction to criminal radicalism, the origin of which is connected with the criminal activity of illegal armed and military formations, the uncontrolled mass proliferation of weapons, as well as the appearance in Ukraine of a considerable number of military personnel with military personnel need medical rehabilitation measures.

Key words: *tactics, counteraction, system, measures, criminal radicalism, crime of radical direction.*